

KAKO SU UBIJENI FRATRI NA KOČERINU

Nalazeći se u susjednoj sobi, čuo je što se događa u župnoj kući u Kočerinu. Iako u podmakloj životnoj dobi, i danas bistro svjedoči o svemu.

► Piše: **Stanko Zovko**

Rođen sam 8. travnja 1933. u Oklajima, općina Široki Brijeg. Godine 1942. došao sam živjeti u župnu kuću u Kočerinu gdje je župnik bio moj stric fra Valentin Zovko. Sa stricem su živjeli i njegova sestra, a moja tetka, Šima Topić te njezin sin, a moj rođak, fra Andrija Topić. Fratar u Kočerinu u to je vrijeme bio i fra Vinko Dragičević. Na Kočerinu sam išao u školu i fratrima čuvao krave te radio druge manje poslove zbog čega su me zvali dijak premda ja nisam bio dijak.

Sve do studenoga 1944. na Kočerinu je bilo mirno, život se, može se kazati, odvijao, s obzirom da je bio rat, dosta normalno. U drugoj polovici mjeseca studenoga u selo su došli partizani, koji su dolazili i u našu fratarsku kuću. Moj mi je stric rekao da, kad god vidim kakvu vojsku u blizini, javim njemu. Jedan je čovjek iz Mamića Polica došao k stricu i rekao da fra Vinko treba ići ispovjediti bolesnika. On je upozorio da je to zamka, da nema nikakvog bolesnika i da će fra Vinko kraj groblja biti dočekan i ubijen. Stric je fra Vinka savjetovao da ide iz sela jer tko zna što će mu učiniti. Tako je fra Vinko jednoga dana u veljači i otišao.

Noću 20. svibnja 1945., možda je bilo oko jedanaest sati, netko je zalupao na vratima. Ja sam s tetkom Šimom spavao u istoj sobi na katu i čuli smo lupanje. Tetka je ustala i pitala: – Tko je?

– Naši smo! – odgovorili su oni vani i ona je otvorila vrata. Iza nje je bio fra Valentin. Bila su trojica, a tetka mi je kasnije rekla da su na sebi imali ustaška, partizanska i četnička obilježja. Prebirali su kuhinju i sobe pa su tako došli i do mene. Ja sam se pravio da

spavam, a jedan od njih je rekao: – On je mlad, nek' on spava. Kasnije sam čuo da se fra Valentin, fra Andrija i tetka ispovijedaju.

Vjerojatno je već bila prošla ponoć kad sam čuo jednoga od njih kako govori:

– Marš napolje!

Iza toga su se čuli pucnji. Za nekoliko minuta vratili su se u moju sobu. Ja sam se bio sakrio iza vrata. Kako su mislili da sam pobjegao kroz prozor, jedan od njih je rekao: – Vidi, kurvino kople je pobjeglo. Sve će nas izdat!

Budući da sam kasnije nečim gore klapnuo, povikali su tko je gore i rekli da će ga ubiti ako odmah ne siđe. Što ću, morao sam! Kad sam sišao u prizemlje, počeli su na mene vikati: – Banditu jedan, što si ih pobio! Banditu, zašto nas nisi zvao?

Dok sam silazio u prizemlje, u mraku sam nogom zapeo za strica koji je ležao mrtav. Tada su mi rekli da ga podignemo na krevet i to smo skupa učinili. Tetka mi je kasnije pričala da je fra Andrija bolestan ležao u krevetu i ona ga je htjela zaštititi. Držala mu je ruku pod glavom i gurala njihov pištolj moleći da ga ne ubiju. Nekoliko metaka ispalili su u nj u krevetu, a fra Valentina su na hodniku pokosili rafalom iz automata.

Kad su završili sve što su mislili, izišli su i mene povelili sa sobom do susjedne kuće. Zvali su, ali se nitko nije odazivao. Kad sam ja zovnuo, odazvala se susjeda Zlata i ja sam joj rekao da je banda partizanska ubila fratre, na što su me oni stali tući po glavi i ušima od čega imam posljedice i danas. Tu sam prenoćio, a ujutro mi je Zlata rekla da idem pustiti krave i da zvonim. Zvonio sam, ali nitko nije dolazio. Tek oko deset sati stigli su moji roditelji i još rodbine, a partizani su ih tjerali vičući:

– Vidite što su križari napravili, banda jedna!

Iza toga su tražili da im pokažem gdje je fratarska grobnica i ja sam ih odveo do nje. Tada su ubijene fratre pokopali.

Kad, nakon toliko godina, razmišljam zašto su ubijeni fra Valentin i fra Andrija, jedini razlog vidim da su ih ubili jer su bili fratři. Nije bilo nikakva drugog razloga. Kakav je stric bio, pokazuje i ovaj slučaj: Jedanput su u župnom uredu sjedila dvojica partizanskih oficira. Uto je došlo pred kuću nekoliko domobrana i pitali su ima li ovdje kakve vojske. Stric je izišao na prag i rekao: – Nema, nema ovdje nikakve vojske, idite svojoj kući jer iz brda mogu napasti.

Jedan od tih oficira, Josip Žužul, bio mi je zapovjednik dok sam služio vojni rok i ja sam mu to kazao.

Premda sam ostario, i danas se sjećam riječi kojima nas je stric fra Valentin savjetovao: – Moj sinko, nemoj krvaviti ruke jer to je najveće zlo što može biti, i gdje išao da išao, što radio da radio, ako možeš čovjeku pomoć, pomози, ako ne možeš, nemoj mu odnemagati. ✍

Dekret pape Urbana VIII. U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subraće«, II., 2 (3)

Nakladnik:

Vicepostulatura postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subraće«

Glavni i odgovorni urednik:

fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:

Zdenka Leženić

Adresa:

Vicepostulatura, Trg sv. Ante 1,
88320 Ljubuški – Humac, BiH;
Vicepostulatura, pp, 20352 Vid, RH
tel.: (039) 832-582
faks: (039) 832-585
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:

FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:

siječanj i srpanj

Godišnja pretplata:

BiH 6 KM, RH 24 KN,
EU 6 EUR, SAD i Kanada 10 USD

Slanje pretplate i dobrovoljnih priloga (s naznakom za što):

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank:
žiroračun: 33 8100 2 20234 8065
devizni račun: SWIFT: UNCRBA 22;
IBAN: Ba 393380604818137482

Cijena pojedinog primjerka:

3 KM; 12 KN; 3 EUR; 5 USD

ISSN: 1840-3808

Riječ urednika fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Lijepo je ponovno se naći zajedno. Pola godine je prohujalo kao u trenu. Naravno, puno se toga i učinilo, što ste mogli redovito pratiti preko naših internetskih stranica koje smo obnovili pa se nadam da vam je bilo ugodnije njima ploviti. Preostaje nam još ih više napuniti sadržajem tako da postanu prepoznatljiv portal glede pobijenih hercegovačkih franjevac. Ovom prilikom zahvaljujem svima onima koji su nam u tome pomogli i pridonijeli povezivanju drugih s našim stranicama.

Kroz proteklo vrijeme nipošto nismo zanemarili prikupljanje svjedočanstava još živućih svjedoka. Hvala Bogu, uspijevamo pronaći ne samo one koji prema nečijem pripovijedanju nešto znaju o tim događajima, nego i one koji su izravno nazočili nekom događaju. Izabrane dijelove određenih svjedočanstava, uz izričito dopuštenje svjedoka, počinjemo polako donositi i na stranicama ovog našeg glasila.

Novost koju smo od zadnjeg broja glasila uveli jest znanstveni simpozij. Održan je 17. svibnja u franjevačkom samostanu na Širokom Brijegu. Nadamo se da će postati tradicionalan i tako pridonijeti saznavanju istine o ubijenim hercegovačkim franjevcima, ali i o vremenu u kojem se sve to dogodilo. Oni

koji su nazočili, kao i oni koji su o svemu čitali na našim internetskim stranicama, jamstvo su da je namisao pala na plodno tlo. Simpozij su popratila i javna glasila na čemu im hvala.

Polako popunjavamo i riznicu predmeta koji se odnose na ubijene fratre. O mnogima još nemamo ništa. Zbog toga molimo sve one koji nešto posjeduju da nam to jave. Predmete ćemo snimiti i zapisati kod koga se nalaze, a na vlasnicima je hoće li ih ili ne jednoga dana darovati Vicepostulaturi koja će ih brižno čuvati i po potrebi izložiti, odnosno govoriti o njima.

I na kraju, zahvaljujem vam na širenju istine o pobijenim hercegovačkim franjevcima. Što o njima mislite, možete ne samo izreći dopisom nego i upisom u Knjigu uspomena koja se nalazi na našim internetskim stranicama. Na taj će način vaš zapis biti dostupan i drugim čitateljima pa će se i sami možda odvažiti izreći svoju misao. Naravno, ako ste na zagovor ubijenih franjevaca dobili neku milost, što prije nam to javite. Takvi znakovi zacijelo su potvrda njihove svetosti.

Ako Bog dadne, ponovno ćemo se susresti u siječnju. Vjerujem da ćemo imati o čemu pričati.

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Razgovor	33
Podsjetnik	9	Pobijeni	37
Povijesne okolnosti	18	Odjek u umjetnosti	54
Stratišta	30	Izdavaštvo	55
Svjedočenje	32	Darovatelji	55